

На данашњи дан 1848. је проглашена Српска Војводина у Сремским Карловцима, Скупштина представника 175 црквених општина војвођанских епархија, заједно с делегатима из Кнежевине Србије, која је претходно два дана раније, изабрала митрополита Јосифа Рајачића за патријарха, а пуковника Стевана Шупљикца за војводу - прогласила је Српску Војводину. Скупштина је истакла право Срба у Аустрији (Угарској) на аутономни политички и културни развој. Српска Војводина је обухватала Срем, Војну границу у Срему, Барању и Бачку с бечејским и шајкашким окрузима (такође део Границе) и Банат са Војном границом и кикиндским округом. Аустријска (и Угарска) влада прогласиле су одлуке Мајске скупштине незаконитим, али је аустријски устав од 4. марта 1849. потврдио оснивање Српске Војводине и Тамишког Баната, у које су укључени Бодрошка, Торонталска, Тамишка и Крашовска жупанија и Румски и Илочки округ Сремске жупаније. Српска Војводина је добила статус посебне управне територије, а аустријски цар је понео и титулу српског великог војводе.

Данас је петак, 15. мај 2026.

1536 - Енглески суд прогласио је кривим за прељубу и инцест Ану Болен, другу жену краља Хенрија VIII, и њеног брата лорда Рошфора. Два дана потом, надбискуп Кренмер "установио" је да је брак неважећи (склопљен је 1533). Због њега је Хенри VIII раскинуо везе с Католичком црквом, пошто се папа успротивио браку, а "прељубница" је убрзо погубљена, после чега се Хенри VIII још четири пута женио, пошто није имао мушке деце.

1571 - Татарски освајачи су запалили Москву.

1767 - Ђенова је продала Француској острво Корзику.

1773 - Рођен је аустријски канцелар кнез Метерних. Клеменс Венцел Непомук Лотар фон Метерних-Винебург је као министар спољних послова и канцелар, четири деценије кројио спољну и унутрашњу политику Аустрије, умногоме и судбину Европе. У међународној политици био је стуб реакционарног савеза европских владара познатог као "Света алијанса" (створена је на Бечком конгресу 1815. с циљем спутавања револуционарних тенденција, широм Европе без разлике). У унутрашњој политици је изградио познати "Метернихов систем" - класичан полицијски режим, усмерен и против либералних тежњи и против националних покрета присутних широм аустријског царства.

1796 - Трупe француског генерала Наполеона Бонапарте, који је у Италији предводио двогодишњу успешну војну кампању против Аустрије, ушле су у Милано.

1848 - Париски радници, незадовољни политиком буржоаске владе после проглашења француске републике, упали су у скупштинску зграду, распустили уставотворну скупштину и изабрали револуционарну владу. Уз помоћ војске градске власти су успеле да угуше устанак и похапсе коловође.

1859 - рођен је француски физичар Пјер Кири, који је са супругом Маријом и Антоаном Анријем Бекерелом, 1903. године поделио Нобелову награду за физику. С братом Жаком открио је 1880. пиезоелектрицитет. Проучавао је магнетске појаве, а 1898. са супругом је пронашао радиоактивне елементе полонијум и радијум. Доказао је 1903. да соли радијума спонтано ослобађају топлоту. Радови брачног пара Кири темељ су

модерне науке о радиоактивности и показали су да радиоактивност углавном не зависи од спољашњих услова.

1886 - Умрла је америчка књижевница Емили Дикинсон, за живота готово анонимна, јер је до смрти објавила само пет песама. Њених више од хиљаду песама, откривених после смрти, постхумно су објављене у шест томова. Приређивачи су их поделили у четири категорије: песме о природи, о времену и вечности, о љубави и о животу. Њена поезија је изразито интроспективна и усмерена ка мистичном, наглашене оригиналности.

1891 - Рођен је руски писац Михаил Афанасјевич Булгаков, по образовању лекар. Најпознатији је по роману "Мајстор и Маргарита", штампаном у Москви тек 1966. године, 25 година после његове смрти. Због романа с фабулом из грађанског рата "Бела гарда", драматизованог као "Дани Турбина", одмах је изазвао подозрење совјетских власти, иако му је сам Стаљин указивао поштовање. Његов "фантастични реализам", филозофија живота и уметности имали су изузетно снажан ефекат у светским размерама и утицали су на совјетску литературу у другој половини 20. века. Остала дела: приче и приповетке "Белешке младог лекара", "Ђаволијада", "Кобна јаја", "Псеће срце", романи "Живот господина де Молијера", "Позоришни роман" (недовршен), драме "Бекство", "Зојкин стан", "Пурпурно острво", "Адам и Ева", "Блаженство", "Иван Васиљевич", "Братство лицемера", "Последњи дани", "Батум", сценарији "Ревизор", "Мртве душе", драматизације "Мртве душе", "Рат и мир". После распада совјетске државе објављене су његове дневничке белешке: "Дневник Мајстора и Маргарите".

1907 - Умро је српски песник Милорад Митровић, аутор лирских песама, балада и романи, сатиричар и драмски писац. Дипломирао је на Правном факултету у Београду и као чиновник је радио у Ужицу, Чачку, Мионици, Смедереву и Књажевцу. После преврата 1903. је постао секретар Апелационог суда у Београду. Почео је да пише под утицајем Војислава Илића и прву збирку је објавио 1899. под насловом "Књига љубави". Нарочито су биле популарне његове песме "Дон Рамиро", "Папучица", "Сигурна песма". Неке су и компоноване, попут песме "Била једном ружа једна". Написао је и фрагменте трагедије "Деспот Лазар Бранковић".

1909 - Рођен је енглески филмски и позоришни глумац Џејмс Мејсн. Филмови: "Бегунац", "Седми вео", "Човек у сивом", "Звезда је рођена", "Јулије Цезар", "Лолита", "Север северозапад", "Лорд Џим", "Галеб", "Убиство по наруџбини".

1911 - Рођен је швајцарски писац Макс Рудолф Фриш, либерални интелектуалац, скептик који је анализирао духовне тенденције и противречности савременог света. Дела: романи "Штилер", "Хомо фабер", "Нека ми име буде Гантенбајн", приповетка "Монток", драме "Кинески зид", "Гроф Едерланд", "Дон Хуан или Љубав према геометрији", "Бидерман и паликуће", "Андора", "Биографија", "Дневници 1946-1949", "Дневници 1966-1971".

1914 - Умро је српски књижевни критичар и историчар књижевности Јован Скерлић, професор Београдског универзитета, члан Српске краљевске академије, најутицајнији критичар свог времена. Дипломирао је на Великој школи у Београду и докторирао у Лозани. Пресудно је утицао на српску литературу, борећи се за реализам и веродостојност књижевног дела. Прве радове објавио је у сатиричним и социјалистичким листовима, а затим се виспреном критиком, али често бескомпромисном и искључивом, оглашавао у "Српском књижевном гласнику", који је од 1905. до 1907. уређивао са Павлом Поповићем, а потом сам до смрти. По личном опредељењу Скерлић је био изразити социјалиста (социјалдемократа). Дела: расправе и студије "Поглед на данашњу француску књижевност", "Уништење естетике и демократизација уметности", "Француски романтичари и српска народна поезија", "Српска књижевност у XVIII веку", "Омладина и њена књижевност", "Историја нове српске књижевности", "Јаков Игњатовић", краће студије, критике и прикази сакупљени у девет књига под насловом "Писци и књиге".

1914 - Рођен је непалски планинар Намгјал Вангди, познат као Тензинг Норгај, који је с Новозеланђанином Едмундом Хиларијем у мају 1953. први освојио "кров света" Маунт Еверест, 8.848 метара висок врх планинског масива Хималаји.

1923 - Велика Британија је као независну државу признала Трансјорданију под емиром Абдулахом.

1933 - Рођен је Стојан Вујичић, српски литерата и публициста, једна од водећих личности српске заједнице у Мађарској. Рођен у Помазу, између Будимпеште и Сентандреје, деценијама је прикупљао старине важне за прошлост Срба у Мађарској од чега је настала поставка Српског православног црквеног музеја у Сентандреји. Дипломирао је Славистику у Будимпешти. Био је члан антикомунистичког Петефијевог круга. Радио је на успостављању и изучавању културно-историјских веза Срба и Мађара. Писао је стручне и публицистичке текстове о Михаилу Витковићу, Јакову Игњатовићу, Теодору Павловићу, Вељку Петровићу, Тодору Манојловићу, Ендре Адију, Деже Костолањију, Миклошу Раднотију, Петру Добровићу, Ивану Мештровићу. Био је

сарадник Института за науку о књижевности Мађарске академије наука, члан САНУ и Матице српске, почасни професор Универзитета у Новом Саду. Покретач је листа Невен и уредник пештанског часописа Европаи уташ.

1940 - Пуштене су у продају прве најлон чарапе, симбол женске сензуалности, али и еманципације. Само током прве године у САД је продато је чак 64 милиона пари. Најлон чарапе су настале у лабораторијама америчке компаније "Дипон" (Дупонт), а њихов прототип приказан је на Светској изложби 1939.

1940 - Холандска армија је у Другом светском рату капитулирала и предала се немачким трупама.

1945 - Југославија је дефинитивно ослобођена од окупатора и јединице Југословенске армије сломиле су и последњи организовани отпор непријатељских снага у Другом светском рату. Југословенска армија је немачким трупама пресекла одступницу, заробила команданта групе армија Е генерал-пуковника Александера Лера, који је у априлу 1941. руководио бомбардовањем Београда, и принудила их на предају. Југославија је у четворогодишњем рату опустошена, а према званичним подацима погинуло је 1.706.000 грађана.

1948 - Новостворену државу Израел су напали египатски авиони, а са севера и истока либанске и јорданске трупе.

1955 - У Бечу је потписан Аустријски државни уговор којим су Совјетски Савез, САД, Велика Британија и Француска обновиле независност Аустрије у границама од 1. јануара 1938, чиме је окончана десетогодишња савезничка окупација те земље која је у Другом светском рату била део Трећег рајха и чије је становништво огромном већином подржавало нацизам и присаједињење Немачкој. Уговор је садржао низ заштитних одредаба за националне мањине у Аустрији, којих се Беч није увек доследно придржавао, а и обавеза о "вечној неутралности Аустрије" показала се као релативна категорија.

1957 - Велика Британија је извршила прву пробу хидрогенске бомбе у централном Пацифику.

1978 - Умро је аустралијски државник Роберт Гордон Мензис, премијер Аустралије с најдужим стажом, шеф владе као лидер Уједињене аустралијске партије од 1939. до 1941, а потом као вођа Либералне партије од 1949. до 1966. Знатно је допринео јачању утицаја САД у Аустралији и увукао је земљу у Вијетнамски рат, на америчкој страни.

1987 - Умрла је америчка филмска глумица Рита Хејворт, холивудски секс симбол четрдесетих година 20. века. Филмови: "Само анђели имају крила", "Ћилда", "Дама под сумњом", "Никад се нећеш обогатити", "Дама из Шангаја", "Одвојени столови".

1989 - Совјетски председник Михаил Горбачов објавио је у Пекингу отварање нове ере кинеско-совјетских односа.

1991 - Председник Франсоа Митеран саопштио је да је после оставке премијера Мишела Рокара мандат за састав владе поверио Едит Кресон, која је сутрадан као прва жена у историји Француске преузела дужност премијера.

1992 - Паравојне муслиманске јединице у Тузли су напале колону Југословенске народне армије и убиле најмање 59 војника тадашње ЈНА, рањено је њих 44, а велики број заробљен. Нападом је прекршен договор према којем је колона, која је као и остале јединице ЈНА напуштала Босну и Херцеговину, требало да мирно напусти град. Поновљен је сценарио из Добровољачке улице у Сарајеву непуне две седмице раније: први део колоне је пропуштен, а други је нападнут из заседе.

1992 - Хиљаде присталица опозиције у Азербејџану заузеле су Баку зграду Скупштине и председничку палату, а дан касније са власти је збачен председник Ајаз Муталибов који је потом избегао у Москву.

1996 - Десничарски лидер Атал Бихари Ваџпаји постао је први Хинду националиста премијер Индије, пошто је његова Баратија Џаната партија на скупштинским изборима освојила релативну већину.

1999 - Први пут од почетка агресије НАТО на Србију (СРЈ) из ваздуха је нападнуто подручје општине Бор у којој су на мети били трафо-станица и складиште "Југопетрола". Гађани су и цивилни циљеви у Београду, Панчеву, Смедереву, Новом Саду, Пожаревцу, Крагујевцу, Чачку, Бољевцу, Куршумлији, Урошевцу, Косовској Митровици, Призрену, Пећи, Ђаковици, Дечанима.

2002 - Бивши председник Републике Српске Крајине Милан Мартић предао се Хашком трибуналу.

2006 - Сједињене Америчке Државе обновиле су пуне дипломатске односе с Либијом. Одлука Либије да 2003. обустави програм нуклеарног наоружавања и обештети породице жртава погинулих у бомбашком нападу на авион америчке компаније "Панам", 1998. изнад Локербија у Шкотској, када је погинуло 270 особа, углавном грађана САД, довела је до промена у односима две државе који су деценијама били веома лоши. САД су Либију 1979. године прогласиле за државу спонзора тероризма, а званичне дипломатске везе прекинуте су годину дана доцније.

2007 - Више од 60 талибанских побуњеника убијено је у ваздушним ударима авганистанских и коалиционих снага на две базе побуњеника у Кандахару, провинцији на југу Авганистана. У нападима су погинули регионални команданти мула Абдул Хаким, мула Абдул Манан и мула Зариф.

2007 - Најмање 24 особе су погинуле а 30 је повређено у експлозији бомбе у хотелу у пакистанском граду Пешавару. Бомба је експлодирала на рецепцији четвороспратног хотела "Мерхаба", који се налази у старом делу града, у близини џамије Масцид Мохабат Кан.

2007 - Најмање 45 људи је погинуло, а 60 је повређено када је камион-бомба пун гаса хлора експлодирало близу пијаце у шиитском селу Абу Сејдах, у ирачкој провинцији Дијала, североисточно од Багдада

2010 - Умро је Џон Шепард Барон изумитељ банкомата (Аутоматед Теллер Мацхине - АТМ). Шепард Барон радио је за британску компанију "Де Ла Руе", једну од највећих светских штампарија вредносних хартија, а идеја о постојању таквог апарата појавила се

због чињенице да банке нису увек отворене.

2012 - Умро је Карлос Фуентес, мексички књижевник, један од најпознатијих писаца шпанског говорног подручја. Прву збирку кратких прича "Прерушени дани" објавио је 1954. године. Већ првим романом "Најпрозрачнија област" (1958) 30-годишњи аутор је стекао међународни углед. Фуентес је био најчувенији мексички писац и одиграо је доминантну улогу у латиноамеричком литерарном буму. Друга дела: "Мирне савести", "Аура", "Смрт Артемија Круса".

2014 - Влада Србије прогласила је ванредну ситуацију због поплава, које су захватиле велики део земље после незапамћених падавина, пошто је циклон "Тамара" чији је епицентар био над Србијом, захватио подручје великог дела средње и југоисточне Европе два дана раније. На територији Србије са угрожених подручја било је евакуисано готово 32.000 особа, без струје се нашло преко 26.000 домаћинства, поплављено је 2.260 објеката, угрожена су 1.763, а активирале су се хиљаде клизишта. У Србији је поплављено 90.000 хектара обрадивог земљишта, а штета на инфраструктури, саобраћајној, енергетској и телекомуникационој, премашила је 250 милиона евра.

2018 - Председник Русије Владимир Путин отворио је најдужи мост у Европи, који повезује Крим с Краснодарским крајем, чиме је смањена саобраћајна изолованост полуострва. Кримски мост, дуг непуних 19 километара, иде преко Керчког пролаза и повезује полуострво Керч на Криму с Таманским полуострвом на југу Русије.

2019 - Преминуо је Миша Јанкетић, српски глумац. Одиграо је преко стотину улога у позоришту, највише у матичном Југословенском драмском. Огроман траг оставио је на филму, телевизији, радију. Дипломирао је глуму 1962, на Академији за позориште, радио, филм и телевизију у Београду. Предавао је на Академији уметности у родном Новом Саду. Добитник је низа признања - Добричиног прстена, Октобарске награде, четири Стеријине награде, признања "Павле Вуисић" за животно дело.

2021 - Умро је Ђорђе Марјановић, певач, једна од највећих звезда југословенске и српске забавне музике. Први је певач у негдашњој Југославији који је имао званичне клубове заљубљеника. Рођен је у Кучеву, студирао је фармацију у Београду. Први пут је наступио као певач на аудицији коју је организовало Удружење џезиста Србије. Прву плочу "Музика за игру", објавио је за ПГП-РТБ 1959. године. Био је изузетно популаран и у Совјетском Савезу. Упамћен је по бројним хитовима, попут "Звиждук у осам",

"Лазарела", "Романа", "Моје лудо срце", "Никад није касно".

(РТВ)